چاوپێکەوتنێک لەگەڵ د. کوردۆ عەلی دا … هەڵۆ بەرزنجیی

چەند پەیڤێکی پێویست:

ئەم چاوپێکەوتنە، بۆ یەکەمجار بەر لە زیاتر لە ٢٠ ساڵ پێش ئێستا لە گۆڤاری خوێندکاری کورد دا بڵاوکراوەتەوە. گۆڤاری ناوبراو، بەهۆی کەم دەرامەتییەوە بە تیراژێکی کەم دەردەچوو و بڵاودەکرایەوە. لەم سۆنگەیەوە باوەڕم وایە بەشێکی زۆری خوێنەری کورد و بگرە دەستانی کاک کوردۆش چاویان پێنەکەوتووە. بۆ یادی ئەم ساڵەی کۆچی دوایی گیانی پاک و مێژووی پڕ لە تێکۆشان و خزمەتی وشەی کوردیی هاوبیر کوردۆ (١٩٥٠ ـــ ٢٠١٦)، بەچاکم زانی جارێکی تر بێ هەڵە و کەمووکوڕی تایپی بکەمەوە و پێشکەشی بە ئێوەی ئازیزی بکەم.
چاوپێکەوتنەکە تێروتەسەلە و لەگەلێ ڕەهەندی مێژوویی و سیاسی و ڕۆشنبیرییەوە و تیشکێکی هەمەلایەن دەخاتە سەر کۆمەڵێ بابەت و باسی جۆراوجۆر.
هەڵۆ بەرزنجیی ١٤/١٢/٢٠١٨ بەرلین

چاوپێکەوتنێک لەگەڵ د. کوردۆ عەلی دا

١- با لە پرسیارە نەریت و باوەکەوە، بەکردنەوەی دەروازەی خۆناساندنتان بە کورتی بۆ خوێنەر دەست پێ بکەین.

نەریت و باو وایە لە کن منیش خۆشتر دەبوو، گەر ئێوە ئەو ئەرکەتان کێشابا و وەک میوانێک بە خوێنەرانتان ناساندبام ، تا بواری ئەوەم نەبێت بەخۆم بکەومە خۆهەڵکێشان و بەخۆدا هەڵگوتن. لێ کە ئێوە نەیکەن، ناچارم خۆم بەمەگە. بەر لەهەرشت دەبێت بەوە دەستپێبکەم و بڵێم:
هەندەی بیرم بێ بکات و لەو دەمەوە، خۆم ناسیوە، هەر نێوم (سەروەت محەمەد ئەمین) بووە. دیارە خۆم یادم نییە، لێ لە زاری داک و بابم بیستووە، گوایە شەوی بەفرەزەڕەکەی ساڵی پێنجا، لەگەڕەکێکی سەرچاوەی زەردیاوا(قەرەداغ) واقەواقم خستۆتە نێو ماڵێ جوتێرێکی ڕووت و برسییەوە. پاشان دەرکەوت ئەو شەوە دەکاتە،٢٠/٢/١٩٥٠ لە هەر لەودەمەوە، بێ ئەوەی کەس پرسێک بە خۆم بکات، سێ تەوقیان بەتەپزی لەگەردن ئاڵاندووم: تەنیا بەوەوە نەوەستاون کەبێ پرس و ڕازیبوونی

خۆم کردوویانمە عێراقییش و موسڵمانیش، بەڵکە ڕۆژی لەدایکبوونی ئاسایی خۆشم پێڕەوا نەدیتراوە، یەکێکی قەڵب و ساختەیان بەسەردا ساخکردووەتەوە. وەک صەدان هەزار هاوتەمەنی هاودەردم ، ٧/١ کراوەتە تۆماری ئەو ڕۆژە خەماوییەی تێیدا چاوم بەژیانی کۆیلەیەتی و پڕ چەرمەسەریی نەتەوە داماوەکەمدا هەڵهێناوە.

پاشان قەدەر بەرەو جیهانی بەرینی نووسینی ڕاپێچکردم، بۆ شوێن ونکە، نەوی (کوردە عەلی) م بۆ خۆ هەڵبژارد، کە دوور لە ئەستە، نەوی نهێنی سەردەمی حیزب حیزبێنەم بوو. ئێستا ئەم نەوەیانم زاڵترە و زۆر هەن تەنها بەو نەوەوە دەمناسن.لەسەرداناەوەی (هەواری دێان)مدا،ڕێک کەوتووە،کەنە هاوڕێ و کەنە ناسیاوی خۆم، دەستی خۆیان ڕاسپاردووە،(کوردە عەلی) یان پێبناسەنێت،نەیانزانیوە (کوردە) هەمان(سەروەتە چاوشین)ەکەی کەنە دەست و ناسیاریانە.

٢ـ سەرەتای خەدەزینەوەتان لە بواری خوێندنەوە و نووسیندا لە کوێوە دەست پێدەکات؟

ناتوانم تەواو تەواو داوی تاوی سەرەتای دەستدانە خوێندنەوەم دەستنیشان بکەم. ئەوە پرسەسەکی دووروودرێژە و بە چەند قۆناغێکدا تێپەڕیوە. کەمێکێک هەکار، چەند برایەکی دەسەز، پەلکەشیان کردووم و بەو ڕێگەوەیاندا بردووم. ئەوەی لەڕەدا پەیوستە پەیلە بنەم و ئاشکرا دانی پێدا بنەم ئەوەیە کە من سەرەتای هەرزەکاری و لاوی، لەگەڵژاوی هەڕەشەیی و بزەوی و تەممەڵی و سەرلەشەواویدا، گەنگەم دەدا. سەرتاسەری ساڵانی قوتابخانەم هەتا بەدەرنرام، یەکەک بووم لە قوتابییە خراپەکان. لە گشت وانەکاندا کەڕەوار بووم، لە لە داڕشتن و ڕێزماندا لە گشتیان کەڕەوارتر ، ئیدی ڕێزمانی هەر زمانەک دەبا،با ببا. بەیە نەبەخەیاڵی خەمدا دەهات و نە بەبیری کەسدا، کە من ڕۆژێک لە ڕێزان ببمە نووسەریش و دکتەریش لە زمانەوانیدا.

دەگەڕێمەوە سەر پرسیارە سەرەکییەکەتان. هەندەی یادم بێت، چێژی شیعری کوردیی و شەیدایم بۆ خوێندنەوە و عەوداڵ بوونم بەدووی ئەدەبدا، لە جوامێریی دووکەسەوە چەکەرە و شکۆفەی کرد:

١ـ کوێکەکی قەشمەی قسە قیتی هەمیشە دەم بە خەندە بووە هاوڕێم، یادی بەخێر نەوی مامەستا (عەبدوڵڵا ڕەمەزان)بوو. کەشکۆڵەکی نایابی شیعری کوردیی بە خەی نووسیبووەوە، تەنها بەوە لەمەزازیی نەدەبوو کە کەشکۆڵەکەی وەخوێنم، بەڵکە بۆ کام و تامیشەوە، هەنراوە پێ چێژەکانی بۆ لێکدەدامەوە و گەلێکجاریش بەدەم لاسایی (شوکرووڵڵای بابان) ەوە بۆی دەخوێندمەوە:

بەداوە، گرژ و خاوە، یەعنی ئاڵۆزاوە زوڵفەینی
دوو تاوە، دوو سییان و شەوەکەی شێواوە زوڵفەینی
نەک هەر ئەوە، بەڵکە بە تەپەزی ناچاری شەڕشیعریشی کردم و بۆیەکەمجار بە تۆڵە و لە داشۆرینی خۆیدا،
شیعرم ڕێکخست، لە دیارەی شیعری بەچێژ و هەرزەکارانە.

۲ـ پورزایەکم کە نێوی (حاجی عەباس) ە،کتێبخانەیەکی ئاوەدانی هەبوو. سەرجەمی دیوانەکانی(قانیع) ی لە تاقە بەرگێکدا جەززوبەند کردبوو، زوو زوو لێم قەرز دەکرد و چێژێکی سەیرم لێدەچێشت و هەرگیز لێی تێر نەدەبووم، تایبەت شیعرە کاریکاتێرەکانی، ئێستاش زۆربەیانم هەر لە بیرە. جگەلەوە هەموو ژمارەی گۆڤارەکانی (پەیام)و(تووتن)و ڕۆژنامەکانی (ژین)و(ژیانەوە)م، هەر لەوماڵە ئاوەدانەدا چنگ کەوت و گشت لە گشتیانم خوێندنەوە.

پێموایە ئەو دوو برا جوامێرە، بێ ئەوەی بەخۆبزانن، یەکەم مامۆستای ئەدەبیم بوون و هەر ئەوان بە شیری ئەدەب و زانست مەڵاشوویان هەڵدامەوە و فرچکیاندام و پاشان بەڵک برای دڵسۆزی دیکەش، ئەو ئارەزووە تازە چرۆیەیان تیفتیفە دام. من لە بوونمدا وەکی ئەمەی هەم، سا ئیدی چاکبم، یا خراپ، دروستکراوی دەستی کۆمەڵێک برای بەنرخ و دڵسۆزی خۆمم. هەتا هەم، منەتبار و قەرزارباریانم، بە ئەوان و کۆمەك و دەستگیرۆیی ئەوان، ئەستەم بوو توانیبام ئاوها چێژ لە ژیان وەربگرم و خۆ بدۆزمەوە و خزمەتێک بە نەتەوەکەم بکەم، دیارە لە حاڵەتێکدا گەر ئەو کەمە نووسینانەم، بپەژێردرێن و بە خزمەتێک لێم قبوڵکرێن.

۳ـ خولیای گەورەتان لە خوێندنەوەدا چییە؟

گەر مەبەستتان لە خولیا، ئارەزوو و چێشی خوێندنەوە بێت، ئەوا لەودەمەوە کە دەستم داوەتە خوێندنەوە، بەچەند قۆناغێکدا تێپەڕیوم و هەر قۆناغەش خولیا و ئارەزوویەکی جوداوازم هەبووە. وەک پێشان گوتم ،سەرەتا لە شیعرەوە تێهەڵچوم، تا زانستگەشم تەواوکرد، زۆربەی کاتەکەمم بە شیعر خوێندنەوە دەبردەسەر و کام شیعر باشبا، بەخێی دەچووە بەرم. یادمە ساڵانی پاش هەرەسە ئەژنۆشکێن و هیوا هەڵتەکێنەکە، کە برای زێدە ئازیز و مامۆستای هەژام، کاکە شێرکۆ بێکەس لە یەخسیریی و دەستبەسەریی عەجاج و سەبوون و سەرابەکەی ناحیەی (بەغدادی) بەسەردان دەگەڕایەوە،من شایی لە دەمدا دەگەڕا. زوو زوو سەیران و کۆڕی دانیشتنی سەر کانی و ئاوەکەی (قووڕەڵەش) ی پشت ئەزمەڕمان ڕێکدەخست، ئەو نوێترین شیعری شیرینی خۆی دەکردە

لاوک و لانک و خەم و ژان و ئازارە بێکۆتاییەکانی زادەی هەرەسی ڕادەژەنین و دەیلاواندنەوە، بەو دەنگە بەسۆز و هەستهەژێنەی خۆی کۆچ و خەوی چەند ساڵە و بەباس و دەیان شاکاری دیکەی بە دەخوێندینەوە و منیش بەدیارییەوە هەڵدەتووتام و پڕ بە ڕۆح و هەستم چێژی ئەو گەوهەرە نرخدارانەم هەڵدەمشت و ساوائاسایی دەگریام و هێن هێن فرمێسکم هەڵدەڕشت.

لە ئێستەکە بەروبووی شیعر هێندە بەرکراوە، کە گەلێکجار لە ڕۆژنامەکاندا، لە تەک لاپەڕەی وەرزشدا، لاپەڕەی شیعریش تەرکدەکەم. لەسەروەختی هاتنە ئەوروپامەوە و لەو دەمەوە دەستمکردە خوێندن و سیاسەتم وەک تەرخانی دووهەم هەڵبژارد، ئیدی خوێندنەوەی سەرچاوە سیاسییەکان، بەتایبەت و پلەی یەکەم ڕەخنە لە بیر و ڕێبازی خز و هەڵدێری مارکسیزم لینینزم، بوونە خولیای هەمیشەییم و هەتا هەرەس و ئاشبەتاڵی بیر و بزووتنەوەی کۆمۆنیزم هەرەسی بەدەستمایەی ڕۆشنبیریم نەهێنا، من بۆ ئەو بیر و بزووتنەوەیە بەئەمەک مامەوە و قەت لە ڕەخنە و نوقورچی ڕەوا بێبەشم نەکرد. هەرچەندە ئێستەکە هەستێکی دوو فاقانەم بەرامبەر بەو بیر و ڕێبازە لەکن ڕسکاوە، لەناخەوە خەمبار و دڵتەنگم بۆ داڕمانی، چونکە فەرمایشتی وڵاتانی سەرمایەدار و بەرژەوەندپەرستی ئەوروپا سەرکەوت و مەیدانیان بۆ چۆڵ بوو، تا بەکامی دڵ تەراتێنی تێدا بکەن. لە قوڵایی دڵەوە شادم بە داڕمان و هەرەس و ئاشبەتاڵی ، چونکە بیرێکی تۆتالیتەری، مرۆڤ چەوسێنەری، خوێنڕێژی، دەستبڕ، سەرنگرە بوو، هیچ قسەی بە مارکسپەرست و کۆمۆنیستی مەلابەزێنی کورد نەهێشتەوە و لە دەست فەتوای بێتام و وەستکەریان ڕزگارمان بوو.
لەپاڵ سیاسەت و ئەدەبدا، چێژێکی زۆر لە فەلسەفەش دەچێژم، جگە لە فەلسەفەی گریکی کۆن، شەیدایەکی سەوداسەریی بیروبۆچوونە فەلسەفییە بەنرخەکانی سێر(کارل پۆپەر)م.

٤ ــ چ نوسەرێکی کورد کاری تێکردوون؟

باشتر وایە بفەرموون چ نووسەرێک کاری تێنەکردوویت! بەبڕوای من مرۆ هەرچی دەخوێنێتەوە، کەم تا زۆر، کاری تێدەکات، بەڵام دوو جۆر کارتێکردن هەن، چاک و خراپ. بۆ نموونە هەیە لە قۆناغێکی تەمەن و بیر و ژیانمدا، بە مامۆستای خۆمم زانیوە و زۆریش کاری تێکردووم، لە کارێکی نەرێتی، چونکە زێتر جوێن و تەسکبینی و تەنگەتیلکەیی لێوە فێربووم. ئەوەش کارتێکردنە، بەڵام بەبارە دزێو و بەد و خراپەکەیاندا. هەشن گەلێک شتیان لێوە فێربووم، گەر لیستەی نێویان

ڕێکبخەم ڕەنگە زۆر درێژە بکێشێت. ئەوانەی بە تامەزرۆییەوە نووسینم خوێندونەوە و چێژ و سوودی زۆرم لێوەرگرتوون، بە پلەی یەکەم ئەم مامۆستا هەژایانەن:
مەسعود محەمەد، هەژار، هێمن، هەردی، شێرکۆ بێکەش، شوکور مستەفا، عەزیز گەردی، سەعید ناکام، عەوڵا حەسەنزادە، عەوڵا پەشێو، کەمال مەزهەر، عەبدولرەقیب یوسف و گەلێکی دی. هەڵبەت دەستڕەنگینی و کارتێکردنی نووسەر، بە کەموزۆری بەرهەمی نییە، بەڵکە بە شێواز و چێشن و زمانی نووسینەکەیەتی. هەر بۆ نموونە شەهید ڕەوف زوهدی تەنها بە تاقە شاکارە(بە لە هەقە کەوتنە تەقە؟)، لە کن من هەندەی تر خۆشەویست و پایە بڵند بوو.

5ـــ خۆتان لە چ خانەیەکی فیکریی و جیهانبینی فەلسەفی دا دەبیننەوە؟

من لایەنی کەم لەم قۆناغەی ژیانم و بەدواوە، هیچ ڕێباز و فەلسەفەیەک لەخۆ ناکەم بە تەوق و بە تاقە ڕێبازێکی فەلسەفی قنیات ناکەم. جیهان لای من باخچەیەکی ڕەنگینی هێجگار فراوانی پڕ لە گوڵە، گەرەکمە بەکامی دڵ، تێرتێر پڕ بە سیپەلکەکانم ، بۆنی خۆشی تاقە تاقەی جوانترین گوڵ هەڵمژم. بە باوەڕ و قەناعەتی من، سەردەمی قۆرخکردن و لەسەرخۆکردنە ماڵی ، تاقە ئیدیۆلۆژییەک، بەسەرچوو. هیچ ڕێبازێکی فیکری خۆی بەتاک و تەنها ناتوانێت ببێتە ڕەچەتەی چارەی دەرد و ئازاری میللەتان و گشت زامەکانیان ساڕێژکات. دەروێشگەریی و دەرگە و پەنجەرەی ئیدیۆلۆژی لەسەرخۆ داخستن و هەڵکوڕمان لەسەرتاقە ڕێچکە و تاقە ڕێبازێکی فەلسەفی، سەرکڵۆمکردنی دەرگا و گرتنی شنەی هەوای پاقژ و بواری کەشێکی ئازاد و فرەچێشن لەخۆ، بیرەکە کرمۆڵز دەکات. ئەو ئەستێرکەی چیدی جۆگە ئاوی نەڕژێتەسەر، لیخن دەبێت و قەوزە دەگرێت و پاشان بۆگەن دەکات.
نووسین و خوێندنەوەی مێژوو، بە پەند و عیبرەت وەرگرتنە لە هەڵە و هەڵەشەیی خۆ و کەسان و لایەنەکانی دی. پێموایە چارەنووسی تاڵ و ماڵی وێرانی کۆمۆنیستان ، زایەڵەی زەنگی خەتەر بێت، بۆ ئەو لایەن و کەسانەی لەخەوی غەفڵەت وەخەبەر نایەنەوە و هێشتا هەر دووی تراویلکە کەوتوون.
ئەمە نابێت بە ڕاڕایی و سەرلێشێواوی لێکبدرێتەوە، چونکە من باوەڕم وایە، هەرچی بیر و فەلسەفەی کەڵکگرە، دەبێت بخرێتە خزمەتی مەسەلەی ڕەوای نەتەوەکەمانەوە. بەر لە هەر شت دەموکراسەتی و کەشێکی ئازاد، وەکی هەوا و خۆراک بۆ میللەتەکەمان پێویستن.

کوردکوشتەی دەستی دیکتاتۆرانە، بەڵێ دەبێت لەگشت میللەتەکی دی زێتر دژی دیکتاتۆر و پاسەوانی دەموکراسیەتی بێت، چونکە تەنها لەسایەی دەموکراسیەتیدا تروسکەی هیوایەک بۆ کورد هەیە. من لە قەناعەتەوە باوەڕم بە دەموکراسیەتی هەیە و پێموایە تەنها سیستەمێکە کە دەتوانێت کۆتایی بە بەدبەختیی میللەتەکەمان بهێنێت، لە دیارە مەبەستم دەموکراسیەتییەکی ڕاستەقینەی بێ غەل و غەشە، دەموکراسییەکی ماقوول، کە نە لێی داقەپێندرێت و نە بگاتە ڕادەی بەڕەڵایی و ببێتە گاڵتەجاڕیی.

٦- باری ڕۆشنبیریی کوردیی، چ لە وڵات و چ لە هەندەران لە چ پلەیەکدا دەبین؟.

لەو هەڤپەیڤینەدا کە ڕۆژنامەی «ئاڵای ئازادیی» هاوینی ١٩٩٦ لە سلێمانی دەگەڵی کردم، باری ڕۆشنبیریی ئەم سەردەم و قۆناغەم بەو سەردەمە شوبهاندووە کە لە مێژوودا بە سەدەمی تاریکی « الفترە المظلمە» ناودەبرێت. لە مێژووی نوێی کورد دا، قەت کورد: « دیارە مەبەستم کوردی باشوورە» هێندە بواری ئازادانەی نەبووە، بەڵام ئاخ بەدەست مرۆڤەوە بایە، بەدەستی کەسانێکەوە بایە کە سەریان لە سیاسەت، لە خوێندەواریی، لە ڕۆشنبیریی، لە سەدەی ئەتۆم و ساتەلیت و گەیشتنە ئەستێرەکانی دی، دەرکردبا، ئەلیرەم عەقڵ و ئیگرەم بەژرەم ویژدانیان هەبایە و چیدی ئەو میللەتە بەدبەختەیان نەکردبا ئامڕاز بۆ گەیشتنە ئارمانجی لێڵ و گڵاویان. ئەو پووڵەی بە فیشەک و بۆمبا و تەقتەقەی دەدەن و بەسکی برسیی و بەسنگی ڕووت و داچۆکاوی ڕۆڵەی کوردییەوە دەنێن، بە نان و قەڵەم و گوێ و کاغەزیان دابا و منداڵانی بەبەشی کوردیان پێ فێرەخوێندن و خوێندنەوە کردبا و بە شیری کوردایەتی فرچکیان دابان و تۆوی خۆشەویستی و کوردپەروەرییان لە نێودا وەشاندبان، نەک خۆخۆیی و خۆخۆریی و تاقم تاقمێنە . چش لە ژیانی ئەم هەموو وەچە خێرنەدیتووەی ئەوڕۆ، بەزەییەکیان بەحاڵەی وەچەکانی داهاتوودا هاتبایەوە. لە صەد حەیف و مەخابن، ئەوانە خەون و ئاواتی پێتی و دوورەدەستن و هاتنەدییان لەم حاڵ و بارەدا و لەسایەی ئەو دەستە و تاقمانەدا، زۆر ئەستەمە.

دەربارەی باری ڕۆشنبیریی لە کوردستانی خواروودا ، تاڵانفرۆشکردنی ئەو هەموو کتێبخانە ناوازانەی ئەو خەڵکانەی دەیان ساڵە کتێب کۆدەکەنەوە، قات و قڕیی کتێبی نوێ و نەبوونی گۆڤارێک، ڕۆژنامەیەکی ماقوول، کە نەبووبێتە سەکۆ و بەندگەی شەڕەجوێنی حیزبانە، بەدبەختی و نەهامەتییەکە ئاشکرا دەکەن. نووسەران و

ڕۆشنبیران، ئەوانەیان کە ویژدان و قەڵەمی خۆیان بە گەنجی قاروون نافرۆشن و نابنە فیقەنەی ئەم تاقمە سیاسییە، یاخود ئەو تاقمەی دی، لانەواز و برسی و نەدارن و دەبێت لە هەڵپەی بژێو پەیداکردندا بن و سەرقاڵی گیرخستنی کوتە نانێکی بێمننەت بن. لە بارودۆخی ئاوهادا، نووسەری برسیی هەژبەسەر، چۆن بیپەرژێتە سەر خوێندنەوە و نووسین. تروسکەی کامەهیوا، وزەو تین و گوڕ بەدە و هەستی ناسکی ببەخشێت.

لە لە ئەوروپاشا هەند گۆڤار و ڕۆژنانە و کتێبی کوردی زۆربوون، کە مرۆ پێیاناگات گشتیان بکڕێت و وەیانخوێنێت. دیارە لە ڕووی بابەتەوە زۆربەیان لاوازن و نەوەیەکەکی بێ پێزو بێ هێزیان هەیە.سەرەڕای ئەوەش لە سایەی چاوی زیتی ژەندرمە و یاساوڵی سنوورە سەپێندراوەکاندا، ژمارەیەکی کەمیان لێدەگەنەوە وڵات و ئەوەشی دەگاتەوە، دیارییە و بۆ فرۆشتن دەست نادات، کە کتێبی گرانبەهای چاپی ئەوروپای پێدەکڕدریت؟ گۆڤار و ڕۆژنامەکان ، کۆششی مەردانەی تاکە کەسانن. بۆیە زۆربەیان میکانیزمی بەردەوامی و خۆڕاگریی و هەناسەی درێژیان نییە، چۆن پەیدابوون، بەهەمان شێوازی خێرا سەریان تێدەچێت.

٧- دیاردەی پەرش و بڵاوی و ژمارە زۆریی ڕۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوەی ئەوروپا، بەسوود بەخش یاخود زیان بەخش دەبینن؟

بەرلەهەرشت دەمەوێت جەختی ئەو ڕاستییە بکەم و بڵێم دیاردەی ئەو ژمارە زۆریی ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییانە لەئەورو پادا، بەشتێکی زۆر سروشتی و ئاسایی دەبینم. ئەمیش قۆناغێکە و تەجرەبەیەک لەژیانی ڕۆشنبیریی و دوورە وڵاتیی. پاش ئەو هەموو ساڵانەی کپکردن و خامۆشکردن و کلیلەدانی گشت زار و دەنگێکی ئازاد ، لەگشت کوتەکانی نیشتمانە ژێردەستەکەماندا، شتێکی ئاسییە گەر مەرخاسە بەتەنگەوە هاتووە دە پێ لەژانەکانی نەتەوەکەمان، ئازاری پەنگخواردووی هەناویان بە ڕۆژنامەیەک گۆڤارێکی تایبەت بەخۆ، دەربڕن و هەرچی دڵیان دەخوازێت هەڵیڕێژن.
هەڵبەت ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کەمن ئەو پاشاگەردانی و هەرکەس بەخۆییەم پێباشە، نەخێر ؛ دەگەڵ ئەوەشدا کە پێموایە شتێکی سروشتییە و بمانەوێت و نەمانەوێت قۆناغێکە و هەر دەبێت بیبڕین، لێ گەر بەمن بایە بەدە تامەزرۆم گشت هێز و توانا و بەهرە ژێهاتووەکان یەکخرابان و پێکەوە لایەنی کەم هەفتەنامەیەکی، سەربەخۆی ، کوردانە و گۆڤارێکی ئازادی ڕێکوپێکی مانگانەمان

هەبایە. زۆری و فرەچەشنیی خۆی لە خۆیدا دیاردە و ئاکامەکی چاکە، بەومەرجەی توخم و چەشنەکانی چاک بن. لە کورد هەر بە تەبییەت دژی« زۆر بێ و بەر بێ» بووە.

نابێت ئەوەش لەیادبکەین کە لەنێو ئەو لەشاوەدا، کۆمەڵێک ئەستێرەی گەشیش هەڵکەوتوون و هەشتا هەر جریوەیان دێت و گەشگەش دەدرەوشێنەوە و بەشێکیان مێژوویەک نەوەکیان بەخۆیان دروستکردووە و هەقە هەموومان شانازییان پێوە بکەین و دەستخۆشانەیان لێبکەین، لەوانە هەر بۆنموونە: مامۆستای کورد، یەکگرتن« کە ئێستا بە هیممەتی چەند ڕۆشنبیرێکی ژێهاتوو لە بەرگ و شێوازێکی ڕێکوپێکتردا بە نەوی ئەمەهەند ئەوە بەئاودەبەتەوە». ڕابوون، هەڵوەست و پەیف و هەنگاو و هەتاو و گزنگ و گەلەکی دی.

هەرچەندە بەداخەوە زۆربەی ئەو هەوڵانە هیممەتی تاکەکەسیان لە پشتەوەیە و بەهۆی تەنیا بێڕێیی و پەڕاندنی گەیشتنی سەرنووسەرەکانیانەوە، پشووکورتیلە و کەم تەمەنن، لە بەسوود نەبوون و هەریەکەیان بەشیخەی و بە پێی توانای خۆی خزمەتی مەسەلەکەیان کردووە، دەنا با بیرێک لە باخچەی ڕۆشنبیریی کوردیی، بە لەو گوڵەکانە بکەینەوە، ئەوەدەمە دەبینین چەند بە ڕەنگ و بۆ و چەند سیس و ژاکاو دەنوێنێت.

٨- گەلێکت لەو بەرهەمانەی بە زمانی ئەڵمانی لەسەر کورد نووسراون، لەباش و خراپ خوێندووتنەوە. بەدیدی ئێوە ئەڵمان تا چ ڕادەیەک لە دۆزی کورد تێگەیشتووە؟

من ئەو نووسینانە دەکەمە دوو دەستەوە: لێکۆڵینەوەکان لە گەشتنامەکان جودا دەکەمەوە گوتارەکانیش لە کتێبەکان. دەمێنێتەوە سەرئەوەی کە ئەو گوتارە، یاخود ئەو کتێبەی نووسیوە و بە چ مەبەستێک؟ چونکە زۆرزانستکار هەن بەمز و فەرمانی داگیرکەرانی کوردستان کتێبیان نووسیوە و ڕاستییەکانیان بە ئاشکرا شیواندووە، شاکارەکەی ئەم دوایەی پرۆفیسۆر فیگل نموونەیەکە بە بێویژدانیی و بەکرێگیراوەتی بەشێک لەو زۆرە زانستکارانە.

دەنا هەرچی بە مەبەستی تێکدان و شێواندن و بە دڕازیکردنی دوژمنانمان نەنووسرابن بوونییان بە باش و سوودبەخش دەزانم، بە ئەو کتێب و گوتارانە، کێشەی گەورەترین میللەتی بێدەوڵەتی ئەم تەپی زەوییە، کەمتر دەناسرا و کەمتر لای لێدەکرایەوە. با کارل مای سەد و هەندەساڵ لەمەوبەر «بەنێوکوردستانی دڕندە» یدا نە نووسیبا، ئێستا کام ئەڵمان کورد و کوردستانی دەناسی؟.

بە شێوەیەکی گشتیی زۆربەی زۆری ئەو نووسینانەی دەربارەی کورد

نوسراون دەچنەخانەی گەشتنامەکانەوە، ئەوانەش کەمترزانیاریی و ه□ش□لانی بابەتانە و زانستانە دەگرنەخۆ. دیارە گشتیان وەک هەواڵنامەکەی مۆلتکە و لێکۆڵینەوەکەی ئۆسکارمان و ه□ش□لانەکەی گیونتەر دێشنەر نیین. جگە لەوانە زۆربەی ئاڵەمانزمانیش خوێندەواری ڕەشۆکین و خەریکی کار و بژێو پەیداکردنی خۆیانن و نایانپەرژێت و نایانەوێت بچنە بنج و بناوانی زۆر مەسەلەی ئالۆزەوە.
خوێندنەوە لای زۆربەیان بۆ خۆخڵافاندن و کات بەسەربردنە. سەرچاوەی زانیارییان دەربارەی ژیان و گەردوون، ڕۆژنامە تووڕەهاتە بێ سەروبەرەکانە و ئەوانیش زێتر هەوا□□ی □□ژانەی پڕوو و پووچ و بێبایەخ بە شێوازێکی سادە و ساکار و کورت و کلک و گوێکراو ، ڕادەگەیەنن.
ئەوروپی بە گشتی و ئاڵەمان بەتایبەت، کەمتر مەیل و ئارەزووی خۆخەریککردنیان بە مەسەلەیەکەوە هەیە کە راستەوخۆ پەیوەندیی بە خۆیان و بەرژەوەندییانەوە نەبێت . بەداخەوە لە تەجرەبەی ئەم بیست ساڵەف ژیانی کولەمەرگیی ئەوروپامدا، بەدەگمەن کەسێکم تووشهاتووە وەکی پێویست، کوردی ناسیبێت، زۆربەی هەرە زۆری ئەوانەی نێوی کوردیان بیستووە و دەزانن میللەتێکیش بە نێوی کوردەوە هەیە، قەرزارباری « کارل مای» ن.

٩ – سیاسەت بە گشتیی تەوەری هەرەسەرەکیی نووسینەکانت دەگرێتەوە، نووسەری دوور لە سیاسەت تا چ ئەندازی□ک س□ودکەتووی لە جێبەجێکردنی ئەدکی و بەجێگەیاندنی پەیامەکەی؟ ئیلتیزامی فیکری تا چ ڕادەیەک بۆ نووسەر پێویستە؟

کورد بە ڕۆشنبیر و ڕەشۆکییەوە، بە نووسەران و خوێندەوار و نەخوێندەوارانییەوە، سیاسەت بۆتە چارەنووسیان و بە زۆری زۆرداری بەس□ر□یاندا سەپێندراوە، چونکە بواری بێلایەنییان بۆ نەهێڵدراوەتەوە و تێوەگلێندراون . کە جوتێرێکی هەناسەسارد لە ئاشیانەکەی دەردەپەڕێندرێت و ماڵی کاولدەکرێت، یاخود تفەنگێکی بەزۆر دەدرێتێ و دەکرێتە جاش و پاسەوانی گوندەکان، یانی هەڵبژاردەی بۆ نەهێڵدرێتەوە و بە تۆپزیی سیاسەتاوی کرا.
ئێمە هەر کاممان دەگری□ت، هەر لەمنداڵییەوە پێوەبووین و نەمانتوانیوە تەنها تەماشاچی ڕووداوەکان بین و دوورەپەرێز ڕاوەستین، هیچ نەبێت لە دڵی خۆماندا بەسەرکەوتنی پێشمەرگە و بە بەزاندنی داگیرکەرەکە، دڵشاد و کەیفخۆشبووین. ئەوە کەمترین ڕادەی تێکەڵبوونە بە سیاسەت. نووسەرەکانیشمان ڕۆڵەی ئەو میللەتەن و بە

حسێب دەبێت ڕۆشنبیرترین دەستە و تاقمی بن، چما دەشێت ئەوان دوور□ پەرێز و دوورە سیاسەتبن؟ دیارە دەبێت ئەوان لە گشت کەس زێتر تێکەڵی سیاسەت بن، هەتا ئەو ڕادەیەی دەبنە نوێنەری ڕاستەقینەی بەرژەوەندییەکانی میللەتەکە و ویژدانی زیندوویی و ڕەقیب بەسەر کۆڕ و کۆمەڵە سیاسییەکانەوە و ئافەرین و دەستخۆشانە لە ڕەفتاری چاکیان و نەفرەت لەهەڵە و هەڵنووتانیان دەکەن.

من پێموایە نووسەری نامولتەزیم وەک سەربازێ بێ چەکی بەرەی جەنگ وایە. بەڵام پرسیاری گرنگ ئەوەیە: چۆن ئیلتیزامێک و ئیلتیزام بە چییەوە؟ بە بڕوای من نووسەر، گەر نووسەری ڕاست□قینە بێت، دەبێت ئیلتیزامی یەکەمی بە خامەکسیەوە بێت و خامەکەشی ئیلتیزامێکی پتەوی بە ویژدان و هەست و هۆشییەوە هەیە.

دیارە بەحوکمی کارەکەی و بەزەبری ئاستی بەرزی بیر و هۆشی پلەوپایەی ڕۆشنبیریی و ئاسۆی فراوانی هەستی ، دەبێت ئیلتیزامی یەکەمی بە بەها م□□قایەتییەکانەوە بێت و پاڵپشت و پشتگیریکەرێکی شێڵگیری داد و هەق و ڕاستی و ڕەوایی بێت، پشتیوانی گشت لاواز و غەدرلێکراو و ماف پێشێلکراو و لێقەوماوێک بێت. ئیدی ئەو ماف پێشێلکراوە، کوردی نێودەنێیت، یادەعبایەکی دی، چ لەمەسەلەکە ناگۆڕێت. گرنگ ئەوەیە نووسەر، نووسەری راستەقینە بێت، پەیامبەری قۆناغەکەی خۆی بێت و پێش کات و سەردەمەکەی خۆی بکەوێتەوە و بەهەستی ناسکی پێشبینی ڕووداوەکان بکات و ڕێبەر و چاوساغی میللەتەکەی بێت. ئەمە خۆی لەخۆیدا بەشدارییەکی چالاک و ڕاستوخۆیە لە سیاسەت دا و بەجێگەیاندنی پەیامەکەیەتی بە شێوازێکی ماقوول و سەرکەوتووانە. کەواتا من ئیلتیزامی فیکری بۆ نووسەر بە پێویست دەزانم، گوتم ئیلتیزامی فیکری، نەک ئیلتیزامی حیزبی، لایەنی کەم لەم کات و سەردەمی بارە سیاسییە ئاڵۆز و شێواوەی کوردا، دەنا ل□ بازنەی نووسەری میللەتەوە، گەوێک دێتەخوار و دەبێتە عەرزوحاڵنووسی حیزبێک و بڵندگۆی لایەنێک و برغوویی□ک لە ئامێری ئەو ئاشەی بە خوێنی کورد دەگەڕێت.